

C-713/22. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2022. november 21.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2022. november 3.

Felperes:

LivaNova plc

Alperesek:

Ministero dell'Economia e delle Finanze (gazdasági és pénzügyminisztérium, Olaszország)

Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare (környezet-, terület- és tengervédelmi minisztérium, Olaszország)

Presidenza del Consiglio dei ministri

Az alapeljárás tárgya

Tőkeegyesítő társaság – Kiválás – Környezeti kár – Egyetemleges felelősség

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

A kérdés az 1982. december 17-i 82/891/EGK hatodik tanácsi irányelv 3. cikkében említett, „a szétválási terv” által meg nem osztott „kötelezettség” fogalmára vonatkozik, amelyet „a tervből meg nem állapítható rendeltetésű kötelezettségeknek” az olasz codice civile (polgári törvénykönyv) 2506-bis. cikke által használt fogalmának vizsgálatánál alkalmazott szempontként kell figyelembe venni a kiválási művelet kedvezményezettjének minősülő társaság egyetemleges felelősségének megállapítása érdekében.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

„Ellentétes-e a [82/891/EGK] hatodik irányelvnek az új társaságok alapításával történő szétválásra (22. cikk) is alkalmazandó 3. cikkével – amennyiben az úgy rendelkezik, hogy a) »ha egy kötelezettséget a szétválási terv nem oszt meg, és ha ennek a tervnek az értelmezése nem teszi lehetővé a megosztásáról való döntést, úgy a kötelezettségért a kedvezményezett társaságok mindegyikét egyetemleges felelősség terheli«, és b) »a tagállamok úgy rendelkezhetnek, hogy az ilyen egyetemleges felelősség az egyes társaságoknak osztott nettó vagyonára korlátozódjon« – a polgári törvénykönyv 2506-bis. cikke harmadik bekezdésének g) pontjában foglalt nemzeti jogi rendelkezés olyan értelmezése, amely szerint a kedvezményezett társaság egyetemleges felelőssége a terv által meg nem osztott »kötelezettségként« nemcsak a már meghatározott jellegű kötelezettségekre vonatkozik, hanem i) a szétválást megelőzően tanúsított (tevéleges vagy mulasztó) magatartásnak vagy ii) a később abból tovább fejlődő, folytatólagosan elkövetett jogsértést jelentő, környezeti kárt okozó azon magatartásnak a szétválást követően bekövetkező káros következményeiben azonosítható kötelezettségekre is, amelyek hatása a szétválás időpontjában még nem teljes mértékben meghatározható?»

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

A Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján a részvénytársaságok szétválásáról szóló, 1982. december 17-i 82/891/EGK hatodik tanácsi irányelv 3. cikke.

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

A polgári törvénykönyv 2506-bis. és 2506-quater. cikke.

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 A Snia s.p.a. keresetet nyújtott be a Sorin s.p.a., jelenleg LivaNova PLC társasággal és az alperes közigazgatási szervekkel szemben a Tribunale di Milanóhoz (milánói bíróság, Olaszország) annak megállapítása érdekében, hogy a Sorin egyetemlegesen felelős minden olyan tartozásért – mentesítési költségekért és környezeti károkért –, amely a Snia felelősségi körébe tartozott a 2003. május 13-án 2004. január 2-i hatállyal megvalósított szétválást megelőzően, amelynek kedvezményezettje a LivaNova volt.
- 2 A megállapítási kereset a Ministero dell’ambiente (környezetvédelmi minisztérium, Olaszország) által a Snia társasággal szemben benyújtott jelentős mértékű kártérítésre irányuló keresetekhez kapcsolódott, amelyek vegyipari termékeknek a Caffaro és a Caffaro Chimica leányvállalatokon keresztül három ipari telephelyen (Brescia, Torviscosa és Colleferro) folytatott gyártásával és forgalmazásával kapcsolatosak. Ez a megállapítási kereset a polgári törvénykönyv

akkor hatályos szövegének 2504-decies. cikkén alapult, mivel a Snia szerint a szétválási művelet az új Sorin társaság alapítását eredményezte, miután a biomedicinális ágazatban birtokolt összes részvényt átruházták az új társaságra.

- 3 A Snia azzal érvelt, hogy a Sorin felelősségét korlátlanoknak kell tekinteni, mivel a mentesítési költségeket és a környezeti károkat, amennyiben megállapításra kerültek, olyan kötelezettségeknek kell tekinteni, amelyek rendeltetése nem volt megállapítható a szétválási tervből.
- 4 Az alperes közigazgatási szervek azt kérték, hogy a Sorint a Snia társasággal egyetemlegesen kötelezzék kártérítés megfizetésére. A Tribunale di Milano (milánói bíróság) a közigazgatási szervek által benyújtott valamennyi kérelmet elutasította. Az ítélet ellen a minisztériumok és a Presidenza del Consiglio dei ministri (a minisztertanács elnöksége, Olaszország) fellebbezést nyújtottak be.
- 5 A Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság, Olaszország) 2019-ben hozott nem jogerős ítéletében megállapította, hogy a Snia és a Sorin egyetemlegesen felelősek a környezetvédelmi helyreállítási intézkedések elmulasztásáért a három szóban forgó helyszín tekintetében. Megállapította a Sorin felelősségét, mivel a mentesítési költségekből és a környezeti károkból eredő tartozások a Snia olyan kötelezettségeit képezték, amelyek ismertek voltak, de amelyek rendeltetése nem volt megállapítható a tervből. Úgy ítélte meg, hogy a hivatkozandó szabályozási keret nem az olasz polgári törvénykönyv régi szövege 2504-octies. cikkének harmadik bekezdése, hanem az olasz polgári törvénykönyv új, a társasági jogi reformból (2003. évi 6. sz. decreto legislativo [felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet]) eredő 2506-bis. cikkének harmadik bekezdése, mivel a szétválási művelet formálisan 2004. január 2-án, az okirat cégjegyzékbe való bejegyzésének napján lépett hatályba. Elismerte továbbá a Snia és a hozzá köthető társaságok által végzett tevékenység és a területek szennyezése közötti valós okozati összefüggést, valamint ezáltal a Snia társaságnak mint a területek és létesítmények tulajdonosának, közvetlen üzemeltetőjének, valamint a kapcsolt és az évek során felvásárolt társaságok anyavállalatának felelősségét; valamint a Sorin egyetemleges felelősségét, amely a polgári törvénykönyv új 2506-bis. cikkének harmadik bekezdésén alapuló rendszer szerint az átruházott vagyona korlátozódik.
- 6 A Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság) 2021-ben hozott jogerős ítéletében a LivaNova PLC-t, korábbi Sorin s.p.a.-t arra kötelezte, hogy a szétválás következtében átadott vagyon erejéig térítse meg a Snia csoporthoz tartozó társaságok tevékenysége által a fent említett három helyszínen okozott környezeti károk elsődleges és kompenzációs helyreállításával kapcsolatos költségeket, amelyeket összesen 453 587 327,48 EUR összegben állapított meg. A LivaNova társaság felülvizsgálati kérelmet nyújtott be.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 7 A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél az olasz polgári törvénykönyv 2506-bis. és 2506-quater. cikkének megsértésére hivatkozik, mivel tévesen a Sorinnak tulajdonították azokat a károkat is, amelyek a szétválást követően tanúsított (mulasztó vagy tevőleges) magatartásból eredtek, megsértve a szabályozás által a szétválás időpontjában már meglévő „kötelezettségek” vagy „tartozások” tekintetében megállapított időbeli korlátot. A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél a megtámadott ítéletet azzal az indokkal kifogásolja, hogy az nem vette figyelembe a különböző szabályok alkalmazási köre közötti különbséget, mivel az olasz polgári törvénykönyv 2506-bis. cikke a „kötelezettségekre”, míg a 2506-quater. cikk a kielégítetlen „tartozásokra” összpontosít.
- 8 A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél szerint a fogalmak közötti különbségtételnek azt kellett volna eredményeznie, hogy a „tartozás” (számviteli) fogalma alá csak a meghatározott jellegű és bizonyosan fennálló, meghatározott lejáratú és összegű kötelezettségek tartoznak, amelyek nem keverhetők össze a kockázati „tartalékokkal”, a terhekkal és „kötelezettségvállalásokkal”, mivel ezek – amelyek éppen a „kötelezettségeket” jelentik – csak a polgári törvénykönyv 2506-bis. cikkének különböző céljai szempontjából relevánsak. A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél azt állítja, hogy a polgári törvénykönyv 2506-bis. cikke alapján nem lehetett neki mint a szétválás kedvezményezettjének felróni a szétválást követően tanúsított (mulasztó vagy tevőleges) magatartás által előidézett kárt, megsértve a szabályozás által a szétválás időpontjában már fennálló „kötelezettségek” vagy „tartozások” tekintetében meghatározott időbeli korlátot.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

- 9 A kérdést előterjesztő bíróság szerint meg kell vizsgálni a nemzeti rendelkezés (a polgári törvénykönyv 2506-bis. cikke) értelmezésének az uniós joggal, különösen a 82/891/EGK hatodik irányelvvel való összeegyeztethetőségét. Ezen okból előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kell az Európai Unió Bírósága elé terjeszteni az EUMSZ 267. cikk alapján.
- 10 A felvetett kérdés különösen a 82/891/EGK hatodik tanácsi irányelv 3. cikkében említett, „a szétválási terv” által meg nem osztott „kötelezettségek” fogalmára vonatkozik, amelyet „a tervezetből meg nem állapítható rendeltetésű kötelezettségeknél” az olasz polgári törvénykönyv 2506-bis. cikke által használt fogalmának vizsgálatánál alkalmazott szempontként kell figyelembe venni a kiválási művelet kedvezményezettjének minősülő társaság egyetemleges felelősségének megállapítása érdekében.
- 11 Előzetesen meg kell állapítani, hogy a tényeket illetően a Corte d’appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság) megállapította, hogy a Snia és a vele kapcsolatban álló társaságok által végzett tevékenység, valamint a szóban forgó területek szennyezése között okozati összefüggés áll fenn.

- 12 Különösen azt állapították meg, hogy a Snia mint a területek és létesítmények tulajdonosa, közvetlen üzemeltetője, valamint a kapcsolt és az idők során felvásárolt társaságok anyavállalata felelős a három helyszínen közel egy évszázadon át tartó, a környezet intenzív kiaknázására irányuló tevékenységért, amelynek rendkívül súlyos következményei voltak a szennyezés és a fertőzöttség tekintetében. Ezt a felelősséget maga a Snia is elismerte. A megtámadott ítélet hangsúlyozta, hogy „a Snia felelősségét megalapozó tények és körülmények bizonyosan megelőzik [...] 2003. május 13. napját”, amennyiben ez a konkrétan említett, a társaság szerveitől származó okirati bizonyítékokból megállapítható. Ez a felelőség a folytatólagosan elkövetett jogsértés káros következményeire vonatkozik, amelyek az idő múlásával fokozódhatnak.
- 13 A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél azzal érvelt, hogy jogellenesen rótták fel a Sorin (jelenleg LivaNova) társasággal mint a szétválás kedvezményezettjével szemben a szétválás után bekövetkezett kár súlyosbodását is.
- 14 A Corte di cassazione (semmitőszék, Olaszország) megjegyzi, hogy ez az állítás elfogult, és semmiképpen sem megfelelő, mivel a súlyosbodás egy olyan folytatólagosan elkövetett jogsértés következményeként jelentkezik, amely még mindig a szétváló társaságnak a szétválást megelőzően tanúsított magatartásért való felelőségének tulajdonítható. E tekintetben az a körülmény releváns, hogy a Snia (tevéleges vagy mulasztó) magatartásának 2004 januárját követő folytatását a megtámadott ítélet egyértelműen a korábbi, évek óta tartó magatartás egyszerű fejleményeként írja le.
- 15 Ebből a szempontból az ítélet a károkat – elsődleges, kiegészítő és kompenzációs kártérítés formájában – azon a bizonyított feltételezésen alapulva határozta meg, hogy azokkal valamennyi terület szennyezése okozati összefüggésben állt, amely közvetlenül vagy közvetve a Snia tevékenységének tulajdonítható, függetlenül a 2004 januárját követő fejleményektől. Valamennyi terület esetében okozati kapcsolat áll fenn a Snia csoporthoz tartozó társaságok által végzett konkrét ipari tevékenység és a területen jelenlévő szennyeződés között. Hozzá kell tenni, hogy ezt az összefüggést a 2021. április 7-i 2021/C, 118/01 közlemény szerinti környezeti károkról szóló európai szabályozással összhangban határozták meg. A közlemény a Bíróságnak a C-378/08. sz. ügyben hozott ítéletére hivatkozva elismerte „az okozati összefüggést illetően”, hogy ha valamely tagállam jogszabályai úgy rendelkeznek, akkor „ezen összefüggés megállapításához elegendő egy elfogadható bizonyítékokon alapuló vélelem” amelyek képesek a vélelem alapjául szolgálni „mint a gazdasági szereplő létesítményének a megállapított szennyezéshez való közelsége, valamint a beazonosított szennyező anyagok és az említett gazdasági szereplő által a tevékenységei keretében használt anyagok egyezése”. Pontosan ez következik a megtámadott ítéletből.

– *A társasági jogi kérdés*

- 16 A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél azt állítja, hogy a polgári törvénykönyv 2506-bis. cikke alapján nem lehetett neki mint a szétválás kedvezményezettjének

felronni a szétválást követően tanúsított (mulasztó vagy tevőleges) magatartás által előidézett kárt, megsértve a szabályozás által a szétválás időpontjában már fennálló „kötelezettségek” vagy „tartozások” tekintetében meghatározott időbeli korlátot (lásd a fenti 7–8. pontban kifejtett érveket).

- 17 Ami annak állítólagos szükségességét illeti, hogy az egyetemleges felelősség szempontjából is meg kell különböztetni a tartozásokat és a kötelezettségeket, a rendelkezést olyan értelemben értelmezve, hogy a kedvezményezett egyetemleges felelőssége csak a szétválási művelet előtt már megállapított kötelezettségekre vonatkozik, a Corte di Cassazione (semmitőszék) válasza a nemzeti jogi rendelkezés alapján nemleges. A LivaNova ettől eltérő állítása nem veszi figyelembe azt az indokot, amelynek alapján a Corte d’appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság) megállapította az okozati összefüggés fennállását a Sniának és az időben hozzá köthető társaságoknak tulajdonítható tevékenység, valamint mindhárom szóban forgó terület szennyezése között.
- 18 Ami a társaság szétválását illeti, az esetleges egyetemleges felelősség szempontjából a kártérítési kötelezettség korábbi, mivel a kár egyértelműen szerepel az olasz jogalkotó által az olasz polgári törvénykönyv 2506-bis. cikkében használt tágabb kifejezésben („kötelezettségek”). Ez a kifejezés nem jelent semmilyen előre meghatározott minőségi jellemzőt a kötelezettségekhez való lehetséges hozzárendelés céljából, mivel a kötelezettségek lehetnek tartozások, sőt a szétválási eljárás tárgyát képező eszközöktől független tartozások is.
- 19 A nemzeti rendelkezés értelmezése szempontjából tehát az a döntő, hogy az érdemben eljáró bíróság megállapította, hogy a Sni korábban környezeti kárt okozó magatartást tanúsított. Ez a magatartás határozza meg a kártérítési felelősség körét a megfelelő, folytatólagosan elkövetett jogsértés tekintetében. A releváns tényállás az emberi tevékenységgel kapcsolatos bármely követelmény olyan megsértésében állhat, amely a környezet jelentős megváltoztatását vagy károsodását eredményezheti, és amely a jogrend szabályainak összességéből levezethető, ideértve minden bizonnyal a szerződésen kívüli károkozásra vonatkozó szabályokat és a veszélyes tevékenységek végzéséből eredő felelősségre vonatkozó szabályokat is. Valójában az olasz jogban a környezeti kár fogalma magában foglalja a megállapított tények összes következményét a környezeti erőforrás végleges elvesztésétől (a pusztítással összefüggésben) vagy állapotromlásától (vagy minőségi romlásától) az önmagukban vett környezeti javak megváltoztatásáig, amely a terület ökológiai, biológiai és szociológiai egyensúlyának végleges módosításából áll, a korábbi struktúrák látható módosításával.
- 20 A nemzeti jog szabályának ezen értelmezése a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint az annak alapjául szolgáló hitelezővédelmi indok alapján is kívánatosabb.
- 21 Maga az Európai Unió Bírósága 2020. január 30-i Cicienia és társai ítéletében (C-394/18) a korlátolt felelősségű társaságok szétválása tekintetében a szétváló

társaság hitelezői érdekeinek védelmét a megtámadási kereset szempontjából vizsgálva azt is kifejezetten elismerte, hogy a 82/891/EGK hatodik irányelv a nyolcadik preambulumbekkezdés értelmében előírja, hogy „a hitelezők, beleértve a kötvénytulajdonosokat is, valamint a szétválásban érintett társasággal szemben egyéb követeléseket támaztó személyek védelmét biztosítani kell, hogy a szétválás ne befolyásolja hátrányosan az érdekeiket”. Ezért a vonatkozó szabályok bármely értelmezésének jogbiztonságot kell biztosítania mind a szétválásban érintett társaságok közötti, mind pedig az említett társaságok és harmadik személyek közötti kapcsolatokban.

- 22 A polgári törvénykönyv 2506-bis. cikkének értelmezése magában foglalja a 82/891/EGK hatodik irányelv megfelelő szövegével összhangban történő értelmezést, amely *pro tempore* releváns az ügyben megállapított tényállás szempontjából.
- 23 A 82/891/EGK hatodik irányelv 3. cikke, amely az új társaságok alapításával történő szétválásra (22. cikk) is alkalmazandó, azt a szabályt tartalmazza, hogy *„ha egy kötelezettséget a szétválási terv nem oszt meg, és ha ennek a tervnek az értelmezése nem teszi lehetővé a megosztásáról való döntést, úgy a kötelezettségért a kedvezményezett társaságok mindegyikét egyetemleges felelősség terheli. A tagállamok úgy rendelkezhetnek, hogy az ilyen egyetemleges felelősség az egyes társaságoknak osztott nettó vagyonára korlátozódjon.”* Ez a szabály lényegében a nemzeti jogi rendelkezésben később átvetthez hasonló koncepción alapul: *„a szétválási tervben meg nem osztott kötelezettség”*. A megfogalmazás lényegi egyenértékűsége megkívánja, hogy a jelen bíróság, mint végső fokon eljáró bíróság az EUMSZ 267. cikk alapján az Európai Unió Bírósága elé előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesszen elő annak ellenőrzése érdekében, hogy az irányelv nem tartalmaz értelmezési akadályokat a nemzeti jogi rendelkezés fent említett értelmezése tekintetében.
- 24 Tekintettel az eljárás tárgyának – gazdasági szempontból is – különös relevanciájára, az eljáró bíróság azt kéri, hogy a Bíróság a kérdést sürgősséggel vizsgálja meg.